

The importance of supervised practice teaching in university study of university students – future teachers of Slovak and foreign languages

[Význam pedagogickej praxe v pregraduálnej príprave učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov]

Mariana Sirotova – Veronika Michvocikova

DOI: 10.18355/XL.2019.12.03.17

Abstract

The submitted article has a theoretical-empirical character. The main aim of this article is to examine the opinions of university students – future teachers of Slovak and foreign languages about supervised practice teaching by the SWOT analysis. The theoretical part of the article focuses on the elucidation of the realization of the supervised practice teaching's essence by university students of Slovak and foreign languages' teaching in the university educational process. There is very important to characterize the objectives, functions, tasks, and the environment of the supervised practice teaching realized by university students – future teachers of Slovak and foreign languages. The empirical part of the submitted contribution is based on the discovery of the surveyed university students – future teachers of Slovak and foreign languages views about the realization of the pedagogical practice by SWOT analysis. The pedagogical practice of higher education teachers of languages is the part of their pre-gradual grounding. Therefore, it is necessary to analyze its importance, its positives, its significance, and also its possible weakness by the view of university students, who are preparing for the languages' teaching profession.

Key words: SWOT analysis, supervised practice teaching, the teaching of Slovak and foreign languages, university education, university students

Abstrakt

Predkladaný článok pozostáva z teoretickej a empirickej časti. Teoretická časť sa zameriava na náčrt stručných charakteristík a vymedzenia podstaty realizácie pedagogickej praxe u vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov. Pedagogická prax je považovaná za významný spôsob prípravy budúcich učiteľov na svoje povolanie. Dôležité je preto charakterizovanie cieľov, funkcií, úloh, ako aj prostredia, v rámci ktorého dochádza k uskutočňovaniu pedagogickej praxe u budúcich učiteľov jazykov. Empirická časť predkladaného príspevku je založená na zisťovaní názorov cieľovej skupiny vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov na realizáciu pedagogickej praxe prostredníctvom SWOT analýzy. Pedagogická prax vysokoškolských učiteľov učiteľstva jazykov je súčasťou pre-graduálnej prípravy budúcich učiteľov jazykov, a preto je potrebné analyzovať jej význam, prínos, ako aj prípadné nedostatky z pohľadu jednotlivcov pripravujúcich sa na učiteľské povolanie. Výsledky získané prostredníctvom SWOT analýzy predstavujú vhodný spôsob získavania zhodnotenia účinnosti a efektívnosti realizácie pedagogickej praxe učiteľstva jazykov z pohľadu uvedenej skupiny vysokoškolských študentov.

KLúčové slová: pedagogická prax, SWOT analýza, učiteľstvo slovenského jazyka a cudzích jazykov, vysokoškolská edukácia, vysokoškolskí študenti

Úvod

Súčasný vysokoškolské štúdium vysokoškolských študentov – budúcich pedagógov, ktorí budú po absolvovaní vysokoškolského štúdia vyučovať nielen slovenský, ale aj cudzie jazyky je zamerané na ich adekvátnu a optimálnu prípravu na učiteľské

povolanie. K tomuto cieľu napomáha predovšetkým vysokoškolská výučba realizovaná prostredníctvom prednášok a seminárov (Song et al., 2017; Masalimova et al., 2017). Okrem toho je však nevyhnutné, aby vysokoškolskí študenti – budúci učitelia slovenského jazyka, ako aj cudzích jazykov postupne nadobúdali okrem teoretických vedomostí a poznatkov získaných na základe absolvovania prednášok, seminárov či cvičení aj praktické skúsenosti determinujúce následné efektívne odovzdávanie vedomostí a poznatkov pri vyučovaní jazykov na strednej škole. Skúsenosti podmieňujúce výkon profesie učiteľa pri vyučovaní jazykov možno získavať kombináciou, a v neposlednom rade hlavne komplementaritou teoretického základu podstaty realizácie povolania učiteľa s následnou aplikáciou daných poznatkov počas pedagogickej praxe. Pedagogická prax predstavuje efektívny spôsob praktického využitia toho, čo sa budúci učitelia priebežne učia počas participácie na vysokoškolskom edukačnom procese (Khrulyova, Sakhieva, 2017; Cao, Kirilova, Grunis, 2017; Gorbunova, Mokeyeva, 2017). Vysokoškolskí študenti sa tak môžu v rámci svojho vzdelávania oboznámiť s teoretickou podstatou, charakteristikami a špecifikami vyučovania jazykov v školskom prostredí. Následne je dôležité upozorniť na možnosť zapojenia budúcich učiteľov do reálneho priebehu procesov výchovy a vzdelávania realizovaných na školách. Jedine osobné zapojenie a individuálna angažovanosť môže upevniť a prehĺbiť to, čo si vysokoškolskí študenti osvojili prostredníctvom teoretického uchopenia podstaty edukačných procesov existujúceho vzdelávacieho systému v prostredí školy. Z tohto dôvodu musíme venovať zvýšenú pozornosť vymedzeniu a charakteristikám pedagogickej praxe vo vyučovaní jazykov. Rovnako si kladieme otázku, akým spôsobom vnímajú pedagogickú prax vysokoškolskí študenti – budúci učitelia slovenského jazyka a cudzích jazykov, ktorí na nej participujú. Zameraním predkladaného článku sústreďujeme centrum nášho skúmania k zisťovaniu postojov a názorov budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov prostredníctvom SWOT analýzy na pozitívne, ako aj na negatívne aspekty praktického uplatňovania nadobudnutých poznatkov z vysokoškolského štúdia v reálnom prostredí stredných škôl.

Teoretické východiská

Ak sa chceme podrobnejšie zaoberať nastolenou problematikou, musíme nezanedbateľne priblížiť definície stanovených kľúčových pojmov. V prvom rade upriamujeme centrum našej pozornosti k charakterizovaniu pedagogickej praxe všeobecným vymedzením. Pedagogickú prax považujeme za nevyhnutnú súčasť štúdia učiteľstva predstavujúcu pre študentov možnosť preverenia svojich vedomostí, ako aj schopností, ktoré nadobudli počas vysokoškolského štúdia v reálnom prostredí strednej školy (Rotreklova, 2013: s. 55) Pedagogickú praxou môžu študenti pripravujúci sa na učiteľské povolanie v prostredí zvolenej strednej školy aplikovať svoje nadobudnuté poznatky v praxi. Poukazujeme hlavne na zdôraznenie významu realizácie pedagogickej praxe u budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov, nakoľko je daným študentom poskytovaná možnosť praktického využitia toho, čo sa naučili počas vysokoškolského štúdia. Vedomosti získavané počas štúdia na vysokej škole pripravujú budúcich učiteľov na uvedené povolanie. Ich samotná participácia na edukačnom procese prebiehajúcom na strednej škole dokáže najlepšie prehĺbiť poznatky spojené s vyučovaním jazykov (viď tiež Mardakhaev et al., 2018), ktoré si vysokoškolskí študenti – budúci učitelia osvojili vo výchovno-vzdelávacom procese realizovaným na vysokej škole. „Cieľom pedagogickej praxe je získať profesijné kompetencie pre výkon učiteľského povolania prepojením teoretických vedomostí a praktických skúseností v reálnom školskom prostredí počas štúdia na vysokej škole.“ (Boberova, Cechlarova, Orosova, 2017: s. 31) Prax uskutočňovanú budúcimi učiteľmi charakterizujeme ako významný spôsob získavania spôsobilostí a kompetencií potrebných pre vykonávanie učiteľského povolania. Nezanedbateľným

sa stáva práve nadväznosť poznatkov spojených aj s vyučovaním jazykov získaných počas vysokoškolského výchovno-vzdelávacieho procesu a praktickej realizácie daných poznatkov priamo v konkrétnych podmienkach vyučovacieho procesu zvolenej strednej školy. Pedagogickú prax zároveň považujeme za odbornú prax. Jej hlavným cieľom je zdokonaľovanie odborných pedagogických vedomostí či schopností budúcich učiteľov (viď tiež Tazhigulova, 2018). Študenti, ktorí sa pripravujú na učiteľské povolanie tak získavajú na základe autentických skúseností z praxe kompetencie potrebné pre výkon učiteľského povolania (Krpalek, Krpalkova, 2018: 42). Vykonávaním pedagogickej praxe pod odborným dohľadom cvičného učiteľa, skúseného pedagóga s niekoľkoročnou praxou vyučovania jazykov dochádza k postupnému prehĺbovaniu už nadobudnutých poznatkov. Výkon učiteľského povolania si vyžaduje hĺbkovú a komplexnú prípravu nielen po stránke nadobúdania potrebných a nevyhnutných teoretických vedomostí (viď tiež Soradova, Kralova, 2018).

Za nevyhnutné predpoklady optimálneho a adekvátneho vykonávania profesie učiteľa vyučujúceho slovenský jazyk, ako aj cudzie jazyky, považujeme práve autentické skúsenosti získané počas pedagogickej praxe. Pedagogická prax je vnímaná ako vyvrcholenie učiteľského štúdia. Študent by mal disponovať množstvom poznatkov, a zároveň by mal byť pripravený dané poznatky aplikovať, rozširovať či kultivovať (Bludis, Pluckov, Staa, 2004: 48). Štúdium učiteľských predmetov slovenského jazyka a cudzích jazykov na vysokej škole je koncipované takým spôsobom, aby boli vysokoškolskí študenti prvotne oboznámení s teoretickými predpokladmi dôležitými pre nadobudnutie poznatkov o podstate vykonávania profesie učiteľa. Vedomosti, ktoré vysokoškolskí študenti získavajú počas vysokoškolského štúdia je následne potrebné prehĺbovať aj ich praktickým využívaním. Praktická aplikácia nadobudnutých poznatkov pri vyučovaní jazykov je potrebná z hľadiska požadovanej prípravy budúcich učiteľov na svoje povolanie. Pedagogická prax sa taktiež podieľa na konkretizácii, ako aj na systematizácii vedomostí. Okrem toho poskytuje študentom hlavne pedagogické spôsobilosti pre výkon budúceho učiteľského povolania (Porubská, 2007: 292). Hovoríme tak nielen o zhromažďovaní širokého spektra informácií teoretického charakteru zameraných na získanie vedomostí prepojených s charakteristikami a špecifikami prípravy študentov na povolanie učiteľa. Participáciou na praktickej realizácii toho, čo sa vysokoškolskí študenti – budúci učelia slovenského jazyka a cudzích jazykov naučili v rámci teoretického osvojovania si poznatkov, dochádza k nadobúdaniu, rozvíjaniu, a aj následnému upevňovaniu pedagogických spôsobilostí. V neposlednom rade preto môžeme charakterizovať pedagogickú prax aj ako praktický tréning obsahujúci prípravu na vyučovanie a na všedný školský deň (Kosova-Tomengova, 2015: 46). Organizáciu bežného vyučovacieho dňa považujeme za významný spôsob názornej ukážky priebehu podstaty uskutočňovania výchovno-vzdelávacích procesov v prostredí školy. Vysokoškolskí študenti – budúci učelia jazykov sa na určitú dobu stávajú súčasťou pedagogického kolektívu. „V priebehu riadených pedagogických praxí sa študenti učiteľstva po prvýkrát stávajú na relatívne dlhšiu dobu členmi pedagogického zboru fakultných škôl – a aj keď pracujú pod odborným vedením cvičných učiteľov – ich práca sa stáva systematickejšia, zodpovednejšia a samostatnejšia.“ (Krpalek, Krpalkova, 2018: 42) Vysokoškolskí študenti sa svojou účasťou na pedagogickej praxi postupne začleňujú do interakcií prebiehajúcich v rámci kolektívu pedagógov. Uskutočňovanie praxe vplyva na zvyšovanie samostatnosti a zodpovednosti pri aktivitách spojených s výkonom učiteľského povolania. Odborný dohľad cvičného učiteľa taktiež sprostredkuje vysokoškolskému študentovi obraz fungovania pedagogických aktivít v praxi. Študenti pripravujúci sa na svoje budúce povolanie pracujú na základe svojich nadobudnutých vedomostí, a ich následnej praktickej aplikácie do procesu edukácie za pomoci cvičných učiteľov systematickejšie, keďže sa postupne učia využívať to, čo sa naučili participáciou na

prednáškach a seminároch vysokoškolského edukačného procesu. Tým, že sú vysokoškolskí študenti – budúci učitelia jazykov začlenení do zboru pedagógov na zvolenej strednej škole, ich pracovné aktivity sa začínajú postupne prejavovať vyššou mierou samostatnosti a zodpovednosti. Vysokoškoláci preberajú vzory správania sa a konania od učiteľov vykonávajúcich svoje povolanie už niekoľko rokov. Cviční učitelia sa v mnohých prípadoch stávajú pre svojich potenciálnych budúcich mladších kolegov vzorom, autoritou a osobou, ktorá by ich mala v prípadnom budúcom profesijnom a kariérnom raste motivovať a nasmerovať. V praxi sa však stretávame aj s prípadmi, kedy cviční učitelia nevenujú praxujúcim vysokoškolským študentom dostatočné množstvo priestoru a času. Je pravda, že budúci učitelia sa musia počas priebehu pedagogickej praxe rozhodovať viac či menej samostatne, a rovnako musia preberať zodpovednosť za svoje konanie, aktivity a organizáciu vyučovacieho procesu.

Vykonávanie pedagogickej praxe považujeme za neodmysliteľnú súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu v mnohých krajinách sveta. Ak sústredíme centrum pozornosti na európsky kontinent, možno hovoriť o nasledujúcich spoločných trendoch pedagogickej praxe (Kosova, 2015: 27-28):

- 1) Gradačný charakter praktickej prípravy – prax tvorí systém na seba nadväzujúcich praxí s vystupňovanou náročnosťou pre študentov (praktiká či výcviky pripravujúce študentov na vstup do školy, následne asistenčná činnosť študentov)
- 2) Orientácia na profesijné kompetencie študenta
- 3) Orientácia na reflexívny charakter praktickej prípravy – dôraz na sebareflexívne spôsobilosti budúceho učiteľa
- 4) Význam študentského portfólia – portfólio slúži ako významný prostriedok zaznamenania potrebnej spätnej väzby vykonávania pedagogickej praxe.
- 5) Úzka spolupráca medzi cvičnou školou a univerzitou.
- 6) Vyzdvihovanie úlohy cvičného učiteľa.
- 7) Zvyšovanie významu hodnotenia pedagogickej praxe pri celkovom hodnotení vysokoškolského štúdia.

V prvom rade je nevyhnutné zdôrazniť gradačný charakter pedagogickej praxe. Pedagogická prax prebieha postupne na niekoľkých úrovniach. Každá úroveň sa odlišuje iným stupňom náročnosti. Nesmieme zabúdať ani na význam zohľadnenia profesijných kompetencií študenta počas vykonávania praxe. Každý jeden človek je jedinečný a disponuje osobnostnými predpokladmi pre vykonávanie učiteľského povolania. Následná príprava na pedagogickú prax musí byť založená hlavne na sebareflexii budúceho učiteľa. Praxujúci vysokoškolák by si mal uvedomovať svoje osobnostné predispozície, a rovnako by si mal vedieť určiť a vybrať na základe svojej spôsobilosti učebné štýly, ktoré mu najviac vyhovujú, a ktoré sú podľa jeho názoru najviac adekvátne na výchovu a vzdelávanie mládeže. Podľa nášho názoru slúži spomenutému cieľu predovšetkým študentské portfólio.

Pedagogická prax sa podľa nášho názoru vyznačuje vyššie načrtnutými nezanedbateľnými znakmi. Okrem toho považujeme za potrebné poukázať aj na všeobecné ciele, ktoré môžeme zhrnúť nasledovne (Kontirova a kol. 2011: 8-9):

- ilustrácia pedagogickej a psychologickéj teórie,
- praktické uplatnenie teoretických znalostí vo výchovno-vzdelávacej praxi pri vyučovaní alebo mimo neho,
- metodický zácvik pod dohľadom odborníkov,
- prienik do vyučovacej praxe a vykonávanie samostatných vyučovacích výstupov,
- rozvoj pedagogického myslenia,
- učenie sa konaním, prípadne činnosťou,
- osvojovanie si vyučovacích techník, schopností, návykov, odborných zručností,

- rozvoj pozitívneho vzťahu k učiteľskému povolaniu, ako aj k predmetom profesijnej prípravy,

- poskytovanie spätnej väzby o systéme vzdelávania učiteľov,

- osvojenie si elementárnych metód vedeckého výskumu.

Pedagogická prax smeruje podľa nášho názoru hlavne k prepojeniu teoretických poznatkov a vedomostí s ich praktickou aplikáciou. Rovnako nezanedbateľným sa stáva aj význam dohľadu odborníkov – učiteľov vyučujúcich jazyky na stredných školách, ktorí na základe svojich skúseností a poznatkov dokážu v prípade potreby pomáhať praxujúcim vysokoškolským študentom pri organizácii procesu edukácie. Aj týmto spôsobom možno rozvíjať pedagogické myslenie u budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry. Uvedené skutočnosti sa neodmysliteľným spôsobom podieľajú na vytváraní osobnostných postojov k učiteľskému povolaniu. V neposlednom rade nesmieme zabudnúť upozorniť na význam sprostredkovania spätnej väzby efektívnosti vzdelávania budúcich učiteľov. Vysokoškolskí študenti zapojení do vykonávania pedagogickej praxe dokážu následne poskytnúť vysokoškolským pedagógom informácie o praktickom využití nadobudnutých poznatkov z prednášok a seminárov absolvovaných počas vysokoškolského edukačného procesu.

Taktiež doplníme, že pedagogická prax umožňuje študentovi – praktikantovi (Sirotova, 2010: 80-81):

- implementovať nadobudnuté teoretické poznatky v konkrétnej realizácii vyučovacieho procesu,

- rozvoj pedagogického myslenia,

- ozrejmenie pedagogickej a psychologickej teórie a teórie vedného odboru príslušného aprobačného predmetu

- rozvoj potrebných a nevyhnutných pedagogických schopností a zručností pod vedením odborného cvičného učiteľa

- učenie sa prostredníctvom aktívnej činnosti a konania v prirodzenom školskom prostredí

- spoznávanie reality školskej praxe, ako aj súvislostí ktoré ju ovplyvňujú

- rozvoj pozitívneho vzťahu rovnako k vysokoškolskému štúdiu, ako aj k učiteľskému povolaniu

- získavanie spätnej väzby o svojom doterajšom vzdelávaní

- vytváranie morálnych postojov k žiakom, kolegom, rodičom, a v neposlednom rade aj k celej spoločnosti.

Nezanedbateľným prínosom pedagogickej praxe pre študenta učiteľstva jazykov je predovšetkým praktické využitie teoretických poznatkov nadobudnutých počas procesu vysokoškolskej edukácie. Opätovne môžeme zdôrazniť význam získania spätnej väzby o tom, akým spôsobom sú pre vysokoškolského študenta významné, a v praxi uplatniteľné poznatky nadobudnuté počas vysokoškolských prednášok a seminárov. Okrem toho kladieme dôraz aj na neustále rozvíjanie pedagogického myslenia predstavujúceho základný stavebný pilier vytvárania pozitívneho vzťahu k učiteľskému povolaniu. Vykonávanie pedagogickej praxe je síce na jednej strane samostatnou aktivitou vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov, no na strane druhej zároveň prebieha pod odborným dohľadom cvičných učiteľov, ktorí disponujú rozsiahlejšími a hlbkovejšími skúsenosťami získanými počas vykonávania učiteľskej profesie. Pod vedením cvičného učiteľa je tak možné rozvíjať pedagogické schopnosti nezanedbateľne pre výkon budúceho povolania praxujúceho vysokoškolského študenta. Za rovnako dôležité považujeme aj začlenenie vysokoškolského študenta do prirodzeného prostredia školy. V školskom prostredí je budúci učiteľ jazykov v intenzívnom kontakte s kolegami, so žiakmi, prípadne s rodičmi žiakov. Na základe tohto kontaktu dochádza k rozvoju postojov a názorov na uvedených jedincov, o ktorých si praxujúci študent vytvára svoje vlastné postoje a názory.

Empirický prieskum

Na skúmanie nastolenej problematiky zisťovania postojov a názorov vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov spojených s realizáciou pedagogickej praxe bola využitá SWOT analýza. Analyzovali sme 46 zaznamenaných odpovedí vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov. Otázky súvisiace so stanovenou tematikou môžeme v rámci SWOT analýzy rozdeliť na nasledujúce oblasti. V prvom rade sme sa zamerali na zhodnotenie vonkajších a vnútorných činiteľov ovplyvňujúcich vykonávanie pedagogickej praxe opýtanými vysokoškolskými študentmi – budúcimi učiteľmi slovenského jazyka a cudzích jazykov. V rámci vnútorných faktorov boli skúmané prednosti a nedostatky pedagogickej praxe pri vyučovaní jazykov. Sústreďením centra pozornosti na prednosti môžeme hovoriť o silných stránkach vykonávania pedagogickej praxe zahŕňajúce predovšetkým možnosti a podmienky podporujúce realizáciu pedagogickej praxe. Z tohto dôvodu sme zisťovali, čo uľahčí a zjednoduší vykonávanie pedagogickej praxe vysokoškolským študentom – budúcim učiteľom slovenského jazyka a cudzích jazykov.

Na druhej strane sme v rámci SWOT analýzy identifikovali vnútorné faktory determinujúce priebeh pedagogickej praxe pri vyučovaní jazykov. Nezabudli sme ani na prípadný výskyt nedostatkov prostredníctvom pohľadu participujúcich vysokoškolských študentov. Zisťovali sme, čo budúcim učiteľom jazykov komplikuje vykonávanie pedagogickej praxe zaznamenané v slabých stránkach skúmanej problematiky.

Keďže SWOT analýza pozostáva nielen z hľadania vnútorných faktorov ovplyvňujúcich priebeh skúmaného javu, fenoménu alebo stanovenej problematiky, považovali sme za nevyhnutné zamerať sa aj na určenie vonkajších faktorov podieľajúcich sa na výslednom ponímaní pedagogickej praxe u vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov. Preto bolo potrebné stanoviť ako ďalšie prednosti pedagogickej praxe hľadanie toho, čo opýtaní vysokoškolskí študenti praxovaním na zvolenej strednej škole zlepšia vo vzťahu k svojej príprave na povolanie učiteľa jazykov. V neposlednom rade smerovalo centrum našej pozornosti aj k zisťovaniu vonkajších nedostatkov realizácie pedagogickej praxe. Zamerali sme sa na skúmanie mechanizmov, ktoré majú donucovací charakter na vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov pri participácii na praxi v rámci zvolených stredných škôl. Odpovede opýtaných boli individuálne prehľadne zaznamenané do nasledujúcej tabuľky (Tabuľka 1).

Tabuľka 1 SWOT analýza

SWOT analýza		
prednosti	S - silné stránky	O - príležitosti
nedostatky	W - slabé stránky	T - hrozby
	vnútorné	vonkajšie

Analýza získaných údajov

Na základe výsledkov SWOT analýzy zameranej na zistenie postojov a názorov opýtaných vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka

a cudzích jazykov súvisiacich s realizáciou pedagogickej praxe môžeme konštatovať nasledujúce výsledky. V prvom rade sme sa zamerali na analyzovanie možností a podmienok, ktoré by uľahčili realizáciu pedagogickej praxe. Uľahčenie vykonávania pedagogickej praxe vo vyučovaní jazykov by malo podľa zaznamenaných postojov a názorov opýtaných vysokoškolských študentov spočívať hlavne v tom, aby im boli informácie a oznámenie o pedagogickej praxi poskytované skôr. Dlhšie časové obdobie by vysokoškolským študentom poskytlo možnosť lepšieho výberu cvičných škôl, a taktiež by sa mohli na vykonávanie praxe skôr a v predstihu lepšie a efektívnejšie pripraviť. Rovnako je potrebné upozorniť aj na vnímanie cvičných škôl, a predovšetkým cvičných učiteľov. Cviční učители by mali podľa vyjadrení opýtaných zmeniť svoj prístup k praxujúcim študentom. Uľahčenie realizácie pedagogickej praxe prostredníctvom prístupu cvičného učiteľa by malo spočívať hlavne v ochote a dostatočnej komunikácii s vysokoškolským študentom. Vykonávanie pedagogickej praxe môže byť z pohľadu opýtaných vysokoškolských študentov skomplikované pôsobením niekoľkých skutočností. Prvotne je pre oslovených budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov dôležité, aby sa skôr dozvedeli termín uskutočňovania pedagogickej praxe, a mohli si tak v predstihu a s dôkladnejším premyslením zabezpečiť vyučovacie hodiny na cvičných školách. Okrem toho je teda ďalšou prekážkou optimálnej realizácie pedagogickej praxe aj prístup cvičných učiteľov k praxujúcim vysokoškolským študentom. Cviční učители sú podľa zaznamenaných odpovedí SWOT analýzy v mnohých prípadoch zaneprázdnení, často sa stáva, že sa zúčastňujú v čase pedagogickej praxe exkurzií alebo zostanú práce neschopní. V takýchto prípadoch nedokážu vysokoškolským študentom venovať potrebné množstvo času, ktoré by si vyžadovali pri svojom prvotnom kontakte s prostredím cvičnej strednej školy. Budúci učители jazykov majú taktiež určité očakávania od vedomostí žiakov v súvislosti s preberaným učivom. Častokrát sa však stáva, že poznatky žiakov tieto očakávania nenapĺňajú, ich jazyková úroveň je v porovnaní s očakávaniami, a niekedy aj štandardmi nižšia, a vysokoškolskí študenti musia svoju prípravu na vyučovacie hodiny prispôbovať poznatkom a vedomostiam vyučovaných a vzdelávaných osôb.

Realizácia pedagogickej praxe vyučovania jazykov smeruje na základe stanovených teoretických východísk nášho článku k niekoľkým cieľom. Prostredníctvom výsledkov SWOT analýzy môžeme skonštatovať, že z pohľadu opýtaných vysokoškolských študentov dominovalo vo väčšine zaznamenaných odpovedí zlepšenie si skúseností, ako aj zručností potrebných pre výkon učiteľského povolania v budúcnosti. Vysokoškolskí študenti participujúci na pedagogickej praxi postupným pravidelným absolvovaním vyučovacích hodín v pozícii pedagóga nadobúdajú nevyhnutné skúsenosti, ktoré sú žiaduce pri výkone ich budúceho povolania. Nadobúdaním praktických skúseností povolania učiteľa dochádza k optimálnejšiemu zžitkovaniu nadobudnutých teoretických vedomostí počas absolvovania prednášok a seminárov v rámci vysokoškolskej edukácie. Taktiež nesmieme zabúdať ani na eliminovanie prípadných stresových situácií prameniacych zo strachu či obavy z vyučovania požadovaného učiva pred žiakmi.

Na vytvorenie ucelenej SWOT analýzy problematiky realizácie pedagogickej praxe u vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov sme sa zamerali aj na zistenie toho, čo pre oslovených vysokoškolských študentov pôsobí ako donucovací mechanizmus uskutočňovania pedagogickej praxe. Budúci učители jazykov sa svojím čiastočným začlenením do pedagogického zboru oboznamujú vo všeobecnosti s pozitívami, ako aj s negatívami vykonávania učiteľského povolania.

Vyhodnotením SWOT analýzy je potrebné zosumarizovať, že skoršie oznámenie termínu realizácie pedagogickej praxe by podľa zaznamenaných postojov a názorov vysokoškolských študentov zjednodušilo výber cvičných škôl. Intenzívnejšia komunikácia s cvičnými školami by mala smerovať k dôkladnejšiemu výberu

cvičných učiteľov. Participáciou na pedagogickej praxi získavajú vysokoškolskí študenti nevyhnutné skúsenosti a zručnosti spojené s vyučovaním jazykov, ktoré sú potrebné pre výkon učiteľského povolania v budúcnosti. Nadobudnutím týchto skúseností dochádza u praxujúcich vysokoškolských študentov k postupnému eliminovaniu stresu či obáv z vedenia výchovno-vzdelávacích procesov na strednej škole.

Tabuľka 2 SWOT analýza pedagogickej praxe

SWOT analýza pedagogickej praxe		
prednosti	S - silné stránky	O - príležitosti
	- skoršie oznámenie termínu praxe, -lepší rozvrh	-nadobudnutie skúseností, zručností
nedostatky	W - slabé stránky	T - hrozby
	- prístup cvičných učiteľov - čas	- stres - potreba vzdelávať a vychovávať
	vnútorné	vonkajšie

Diskusia

Budúci učitelia slovenského jazyka a cudzích jazykov – vysokoškolskí študenti sú počas svojho vysokoškolského štúdia neustále pripravovaní na vykonávanie učiteľského povolania v budúcnosti. V prvom rade sú oboznamovaní s teoretickými poznatkami potrebnými pre vytvorenie si základu vedomostí vyučovania jazykov. Keďže vysokoškolské štúdium učiteľstva jazykov poskytuje vysokoškolským študentom široké spektrum poznatkov, je následne potrebné aj ich praktické prevedenie. Vysokoškolskí študenti – budúci učitelia slovenského jazyka a cudzích jazykov sa tak počas svojho vysokoškolského štúdia stávajú na konkrétny stanovený čas súčasťou kolektívu svojich potenciálnych budúcich kolegov. Majú možnosť a príležitosť vykonávať v stanovenom časovom harmonograme povolanie učiteľa jazykov v reálnom prostredí zvolenej strednej školy. Pedagogická prax sa vyznačuje všeobecnými a špecifickými cieľmi smerujúcimi k nezanedbateľnej príprave budúceho učiteľa slovenského jazyka a cudzích jazykov na vykonávanie svojej profesie. Ak by pedagogická prax absentovala vo vysokoškolskej príprave vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov na výkon učiteľského povolania, daní študenti by boli ochudobnení o možnosť stať sa súčasťou pedagogického kolektívu na zvolenej strednej škole ešte pred tým, ako sa oficiálne stanú učiteľmi. Členstvo v zbore pedagógov umožňuje vysokoškolským študentom hlbšie preniknúť do poznávania podstaty vytvárania, vedenia a usmerňovania procesov výchovy a vzdelávania, a aj vyučovania jazykov na stredných školách.

Vysokoškolskí študenti učiteľstva slovenského jazyka a cudzích jazykov realizujúci pedagogickú prax majú na jej podstatu či priebeh svoje vlastné postoje a názory. Ich prehľadné zosumarizovanie vyjadruje aj predkladaná SWOT analýza. Identifikovali sme hlavné možnosti a podmienky podporujúce vykonávanie pedagogickej praxe u budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov. Vyššia efektívnosť a účinnosť praktického upevňovania a prehľadovania nadobudnutých poznatkov počas prednášok a seminárov vysokoškolskej edukácie by bola podľa zaznamenaných odpovedí možná na základe skoršieho upovedomenia študentov o pedagogickej praxi. Vysokoškolskí študenti by tak mali viac priestoru zaujímať sa o svoju cvičnú školu, ako aj viac príležitostí skontaktovať sa so svojim cvičným učiteľom. Musíme však poznamenať,

že podľa nášho názoru je termín pedagogickej praxe oznámený vysokoškolským študentom v dostatočnom časovom predstihu. Problematickým sa stáva až príchod praxujúceho vysokoškoláka na cvičnú školu, kedy môže dôjsť k vyššie spomínaným problémom. V mnohých prípadoch je cvičný učiteľ na strednej škole zaneprázdnený, a nedokáže venovať praxujúcemu študentovi dostatočne potrebné množstvo pozornosti, akú by si vyžadoval. Rovnako dochádza aj k prípadom, že cvičný učiteľ ochorie, prípadne je zapojený do iných aktivít na škole, a čas, ktorý mu zostáva na vysokoškolského študenta je minimalizovaný. Môže sa tak stať, že študent vykonávajúci pedagogickú prax nemusí dostať spätnú väzbu na svoje aktivity. Práve spätná väzba je pri vyučovaní jazykov dôležitý element pomáhajúci budúcemu učiteľovi optimálnejšie vykonávanie pedagogickej praxe. V prípade vzniknutých problémov, ako aj v prípade, že potrebuje poradiť v rôznych smeroch musí často hľadať pomoc u iných príslušníkov pedagogického zboru, ktorí nemusia byť odborníci na vyučovanie jazykov, a prípadne je nútený poradiť si tak, ako sám najlepšie vie. Práve intenzívnejší kontakt cvičného učiteľa s praxujúcim vysokoškolským študentom by podľa zaznamenaných odpovedí a z nich vyplývajúcej SWOT analýzy výrazne zoptimalizoval priebeh pedagogickej praxe. V zaznamenaných odpovediach sme sa stretli aj s požiadavkou vyššej časovej dotácie pre vykonávanie pedagogickej praxe, avšak podľa nášho názoru nie je v štandardnej dĺžke vysokoškolského štúdia u budúcich učiteľov jazykov príliš veľký priestor na rozširovanie pedagogickej praxe.

Počas priebehu pedagogickej praxe sa taktiež stáva, že vysokoškolskí študenti – budúci učitelia slovenského jazyka a cudzích jazykov prichádzajú na cvičnú školu s množstvom vedomostí a poznatkov. Predpokladajú, že žiaci na stredných školách rovnako disponujú rozsiahlym spektrom poznatkov a určitou úrovňou ovládania vyučovaného cudzieho jazyka. Na tieto svoje predpoklady chcú nadviazať aj svoje vedenia vyučovacích hodín. V prípadoch, kedy žiaci nespĺňajú po vedomostnej stránke očakávanú jazykovú úroveň praxujúceho vysokoškolského študenta, dochádza k reorganizácii a prispôbeniu vyučovacej hodiny poznatkom a jazykovej úrovni vyhovovaných a vzdelávaných osôb. Budúci učiteľ tak musí flexibilne pristupovať k svojim plánovaným vyučovacím hodinám. Opätovne musíme zdôrazniť, že riešením tohto problému by bola prípadná dlhšia časová dotácia pedagogickej praxe počas vysokoškolského štúdia, ktorá by si však vyžadovala prepracovanie schválených študijných osnov. Budúci učiteľ jazykov by tak mal síce dostatočné množstvo času dlhodobejšie prispôbiť organizáciu svojho cvičného vyučovania vedomostiam a poznatkom žiakov, avšak celkové vysokoškolské štúdium by sa predĺžilo o dobu vykonávania pedagogickej praxe.

Uskutočňovanie pedagogickej praxe u vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov smeruje bez najmenších pochybností predovšetkým k získavaniu, ako aj k rozvíjaniu zručností a neodmysliteľných skúseností nevyhnutných pre vykonávanie profesie učiteľa v budúcnosti. Nadobudnuté skúsenosti spojené s prácou učiteľa budú postupne rozvíjať u vysokoškolských študentov obraz o pozitívnych aj negatívnych stránkach nimi zvoleného povolania. V neposlednom rade treba zdôrazniť, že prípadný stres alebo strach z vystupovania pred cvičnou triedou bude postupne eliminovaný vďaka postupujúcemu pravidelnému priebehu cvičných vyučovacích hodín, ktoré bude viesť praxujúci vysokoškolský študent.

Záver

Štúdium na vysokej škole pripravuje vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov postupne na vykonávanie učiteľskej profesie. Pre vysokoškolského študenta pripravujúceho sa na výkon povolania učiteľa jazykov je v prvom rade nevyhnutné oboznámenie sa s teoretickými poznatkami potrebnými pre efektívne plnenie si povinností svojho budúceho povolania. Iba dôkladné a

hlbkové štúdium toho, s čím sa vychovávané a vzdelávané osoby oboznamujú počas prednášok, ako aj seminárov, či cvičení doplnené štúdiom odporúčanej literatúry vysokoškolským pedagógom, dokáže čo možno najviac optimálne, ako aj efektívne nasmerovať vysokoškolských študentov učiteľstva jazykov k osvojeniu si predpokladov nezanedbateľných pre praktickú realizáciu nadobudnutých poznatkov. Praktické zúžitkovanie nadobudnutých vedomostí prostredníctvom vysokoškolského edukačného procesu prichádza už počas jeho priebehu. Neoddeliteľnou súčasťou edukačného procesu na vysokej škole je pedagogická prax. Pedagogickú prax realizujú vysokoškolskí študenti – budúci učitelia slovenského jazyka a cudzích jazykov na zvolenej strednej škole. V predkladanom článku sme sa v rámci teoretickej časti zamerali na priblíženie a vymedzenie základných charakteristík, špecifik a podstaty pedagogickej praxe. V empirickej časti článku sme zmapovali postoje a názory oslovených vysokoškolských študentov učiteľstva jazykov na ich participáciu na pedagogickej praxi prostredníctvom SWOT analýzy. Za hlavné prednosti vyjadrené v silných stránkach realizácie pedagogickej praxe, ktoré by uľahčili jej realizáciu možno považovať najmä skoršie oznámenie termínu a ochotnejší prístup cvičných učiteľov k praxujúcim vysokoškolským študentom.

Realizáciu pedagogickej praxe nadobudnú praxujúci vysokoškolskí študenti – budúci učitelia slovenského jazyka a cudzích jazykov potrebné a nevyhnutné skúsenosti, ako aj zručnosti dôležité pre vykonávanie učiteľskej profesie v budúcnosti. Nadobúdanie daných zručností a skúsenosti je na základe výsledkov SWOT analýzy u opýtaných vysokoškolákov rovnako výsledkom realizácie pedagogickej praxe, a zároveň aj čiastočne donucovacím mechanizmom jej vykonávania. Okrem toho netreba zabúdať pri dôvodoch prinútenia participácie na pedagogickej praxi ani na zdôraznenie túžby vychovávať a vzdelávať mládež alebo zisťovanie výhod a nevýhod učiteľskej profesie, prípadne prehĺbenie či eliminovanie motivácie vykonávania povolania učiteľa v budúcnosti.

S vykonávaním pedagogickej praxe sú spojené podľa postojov a názorov opýtaných vysokoškolských študentov učiteľstva jazykov aj komplikácie spočívajúce v problematickom rozvrhu a s tým spojeným nedostatočným množstvom času potrebným pre prípravu na prax. Za nedostatok realizácie pedagogickej praxe možno podľa zaznamenaných odpovedí opýtaných vysokoškolákov považovať aj neochotný prístup či zaneprázdnenosť cvičného učiteľa, ktorý by bolo možné odstrániť hlavne dlhším časovým rozpätím praxovania na zvolenej strednej škole.

Pedagogická prax je neodmysliteľnou súčasťou vysokoškolského štúdia vysokoškolských študentov – budúcich učiteľov slovenského jazyka a cudzích jazykov. Podľa nášho názoru by bolo vhodné uskutočniť s vybranými študentmi učiteľstva jazykov hlbkové rozhovory a zamerať sa na dôkladnejšie skúmanie predností, ako aj nedostatkov jej realizácie. Hlavné východiská a predpoklady pre rozšírenie nášho skúmania by mohli predstavovať základné zistenia predkladanej SWOT analýzy.

Článok bol spracovaný ako jeden z výstupov v rámci riešenia projektu KEGA 015UCM-4/2018 Pedagogická prax vysokoškolských študentov s podporou virtuálnej dimenzie.

Bibliographic references

- BOBEROVA, Z. – CECHLAROVA, K. – OROSOVA, R. 2017. Organizacia pedagogickej praxe ako (nielen) matematicky problem. In *Edukacia. Vedecko-odborný časopis*. roc 2, c 1, s. 30-38. ISSN 1339-8725
- BLUDIS, J. – PLUCKOVA, I. – STAVA, J. 2004. Par vet o pedagogickej praxi. In *Pedagogicka praxe v pregraduálni príprave ucitelu* (Brno, Ceska republika, Februar, 24, 2018).

- CAO, Y. – KIRILOVA, G.I. – GRUNIS, M.L. 2017. Cooperative Research Projects of Master's Students (Education Programs) in the Open Informational Educational Environment. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, Vol. 13, n 7, 2859-2868. ISSN 13058223, 13058215
- KONTIROVA, S. A KOL. 2011. *Pedagogická prax studentov učiteľstva akademických predmetov*. Košice: UPJŠ. ISBN 978-80-7097-904-4.
- KOSOVA, B. – TOMENGOVA, A. 2015. *Profesijná praktická príprava budúcich učiteľov*. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-0860-7
- KRIZ, E. 2018. Pedagogická praxe učitelu praktického vyučování. In *Pedagogická příprava učitelu praktického vyučování*. (Beroun: Ceska republika, November-December, 30-1, 2018).
- KRPALEK, P. – KRPAJKOVA KRELOVA, K. 2018. Pedagogické praxe a specifika přípravy učitelu odborných predmetu z hlediska integrace vyučování. In *Pedagogická příprava učitelu praktického vyučování*. (Beroun: Ceska republika, November-December, 30-1, 2018).
- MARKADKHAEV L. V. – EGORYCHEV A. M. – VARLAMOVA E. Y. – KOSTIN E. A. Development of linguo-cultural personality of future teachers within the educational environment of higher educational institutions. *Novosibirsk State Pedagogical University Bulletin*, 2018, vol. 8, no. 4, pp. 204–216. DOI: <http://dx.doi.org/10.15293/2226-3365.1804.13>
- PORUBSKA, G. 2007. Pedagogická prax ako prostriedok rozvoja učiteľských kompetecii. In *Pedagogická prax súčasnosť a perspektívy*. Nitra: UKF. s 289-298. ISBN 978-80-8094-145-1.
- ROTREKLOVA, O. 2013. Príprava vysokoskolskeho študenta učiteľstvu na pedagogickú prax z biológie. In *Na pomoc pedagogickej praxi*. Z. Bochníček, Ed. Brno: Masarykova univerzita. 55-58. DOI: 10.5817/CZ.MUNI.M210-6302-2013
- ROSTEKOVA, M. 2018. Francúzsko-slovenská spolupráca ako motor internacionalizácie vysokoskolského vzdelávania na Slovensku. In *Politické vedy*. Vol. 21, No. 1, 2018. ISSN 1335-2741, pp. 204-211. Available at: <http://dx.doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.204-211>
- SIROTOVA, M. 2015. *Pedagogická prax v pregraduálnej príprave učiteľov*. Trnava: FF UCM. ISBN 978-80-8105-648-2.
- MASALIMOVA, A.R. – LEVINA, E.Y. – PLATONOVA, R.I. – YAKUBENKO, K.Yu. – MAMITOVA, N.V. – ARZUMANOVA, L.L. – GREBENNIKOV, V.V. – MARCHUK, N.N. 2017. Cognitive Simulation as Integrated Innovative Technology in Teaching of Social and Humanitarian Disciplines. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, Vol. 13 n. 8, 4915-4928. ISSN 13058223, 13058215
- SORADOVA D. – KRALOVA Z. – BIROVA J. “Phonics generalizations” in teaching foreign language pronunciation. *Novosibirsk State Pedagogical University Bulletin*, 2018, vol. 8, no. 4, pp. 46–54. DOI: <http://dx.doi.org/10.15293/2226-3365.1804.03>
- SONG, T. – USTIN, P.N. – POPOV, L.M. – MUDARISOV, M.M. 2017. The Educational Technology of Ethical Development for Students. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(6), 2095-2110. ISSN 13058223, 13058215
- TAZHIGULOVA G. O. – ASSANOVA D. N. – UTEUBAYEVA E. A. – MEKEZHANOVA A. B. – TLEUZHANOVA G. K. Conditions of English language teaching to prospective biology teachers in Kazakhstan. *Novosibirsk State Pedagogical University Bulletin*, 2018, vol. 8, no. 6, pp. 23–40. DOI: <http://dx.doi.org/10.15293/2226-3365.1806.02>
- GORBUNOVA, N.V. – MOKEYEVA, E.V. 2017. Innovative Educational Environment of Higher Educational Institution. *Man in India*, Vol. 97, n. 15, 21-40. ISSN 0025-1569.

KHRULYOVA A.A. – SAKHIEVA R.G. 2017. Forming of Informational Culture as a Necessary Condition of the Level Raising of Higher Education. Man In India, Vol. 97, n. 15, 211-225. ISSN 0025-1569.

Words: 5005

Characters: 39 764 (22,09 standard pages)

doc. Mgr. Mariana Sirotová, PhD.

Mgr. Veronika Michvocíková, PhD.

Ss. Cyril and Method University in Trnava

Faculty of Letters

Department of education

Nám. J Herdu 2

917 01 Trnava

Slovakia

mariana.sirotova@ucm.sk

veronika.michvocikova@ucm.sk